

CURTEA EUROPEANĂ A DREPTURILOR OMULUI
SECȚIA A TREIA

HOTĂRÂREA
din 26 martie 2013
În cauza Niculescu-Dellakeza împotriva României
(Cererea nr. 5393/04)
Strasbourg

Hotărârea devine definitivă în condițiile prevăzute la art. 44 § 2 din Convenție. Aceasta poate suferi modificări de formă.

În cauza Niculescu-Dellakeza împotriva României,
Curtea Europeană a Drepturilor Omului (Secția a treia), reunită într-o cameră compusă din: Josep Casadevall, *președinte*, Alvina Gyulumyan, Ján Šikuta, Luis López Guerra, Kristina Pardalos, Johannes Silvis, Valeriu Grițco, judecători, și Santiago Quesada, *grefier de secție*, după ce a deliberat în camera de consiliu la 19 februarie 2013, pronunță prezenta hotărâre, adoptată la aceeași dată:

PROCEDURA

1. La originea cauzei se află cererea nr. 5393/04 îndreptată împotriva României, prin care un resortisant al acestui stat, domnul Valerică Niculescu-Dellakeza („reclamantul”), a sesizat Curtea la 20 decembrie 2003 în temeiul art. 34 din Convenția pentru apărarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale („Convenția”).

2. Reclamantul a fost reprezentat de către Andreea Livia Turculeanu și Ion Turculeanu, avocați la Craiova. Guvernul român („Guvernul”) a fost reprezentat de agentul guvernamental, domnul Răzvan-Horațiu Radu, din cadrul Ministerului Afacerilor Externe.

3. În urma abținerii lui Corneliu Bîrsan, judecătorul ales să reprezinte România (art. 28 din Regulament), președintele Marii Camere a desemnat-o pe Kristina Pardalos în calitate de judecător *ad hoc* (art. 26 § 4 din Convenție și art. 29 § 1 din Regulament).

4. Reclamantul se plânge în mod deosebit de o încălcare a dreptului său la un proces echitabil, invocând faptul că, după ce a fost achitat în primă instanță, a fost condamnat de instanța de apel fără să fi fost audiat. Acesta denunță, de asemenea, o încălcare a dreptului său la libertatea de exprimare pe motivul condamnării sale în procedură penală și civilă pentru calomnie.

5. La 25 mai 2007, președintele secției a treia a decis să comunice Guvernului cererea. În conformitate cu art. 29 § 1 din convenție, acesta a hotărât, de asemenea, că admisibilitatea și fondul cauzei vor fi examinate împreună de către cameră.

ÎN FAPT

I. Circumstanțele cauzei

6. Reclamantul s-a născut în 1942 și locuiește în Craiova.

A. Conținutul articolelor în litigiu

7. La 10 noiembrie 2001, reclamantul, actor la Teatrul Național din Craiova (TNC) era invitat de canalul de televiziune locală Terra-SAT pentru a interveni în cadrul unei emisiuni intitulate *Cafeaua de sâmbătă dimineața*. Întrebat despre activitatea directorului TNC, el l-a numit pe acesta „un regizor de mâna a șaptea”.

8. La 17-18 și 30 noiembrie 2001, reclamantul a publicat în ziarele locale *Cuvântul libertății și Ediție specială* o scrisoare deschisă intitulată „Aproape toți banii alocați montării de spectacole ni-i ia C.”.

Articolul se referea la C.M., care ar fi cumulat funcțiile de director, de regizor și de consilier artistic al TNC, și era redactat astfel:

«Se pare că nu e puțin lucru să aduni, în toți acești ani, peste 500 de pagini de cronici, fotografii ori simple întâmplări în care este menționat numele mei. Asta înseamnă seriozitate, dar mai ales pasiune pentru ceea ce faci. Am avut și ȘANSĂ! Șansa de a lucra cu doi mari regizori, S.P. și V.M, (...) care au știut să facă din meseria lor un „credo” (...). Mi-am unit destinul cu munca și am obținut succesul - grea povară! Cred că de asta mi-a trecut și viața așa de repede. Mai înseamnă și respect față de scena pe care au jucat mari actori ai țării. Și cu cât se adună anii, cu atât responsabilitatea e mai mare. Consider că este de datoria mea să fac tot ce pot și cu orice risc, să apăr această instituție-blemă».

Sigur, Dumnezeu nu ne-a făcut sfinți, dar nici tâlhari de drumul mare! (...) sunt mândru de directorul mei, băiat subțire, poate singurul director de teatru din țară care este plătit în dolari. Merită chiar mai mult. Ba, pot spune că nu există bucurie mai mare când știu că aproape toți banii alocați montării de spectacole ni-i ia C. De ce să-i ia alții!?

Ce-i dacă, la nici o lună de la înscăunare, i-a dat concediu fără plată lui S.P.? (la cererea lui!!!) Și ca să fie sigur că acesta nu se va mai întoarce la Craiova, i-a scos fotografia mare din foaierul teatrului. Porterul, la fel de mare, din același loc, al lui V.M. a dispărut și el. În schimb a apărut poza șefei contabile!!! Cea cu banii, cea care i-a băgat în buzunar lui C. mii de dolari. Cea care în curând, după nenumărate demersuri ale directorului către Minister, ne va fi directoare economică! Iar pentru că a avut curajul să oprească de la plată salariul Veteranilor teatrului, salariul celor care au dus în lume faima teatrului, al acelor care au umplut de premii internaționale panoplia Teatrului Românesc, am cerut la Minister transformarea unui post de ACTOR în post de economist ca „ea” să devină directoare. (...) Dacă cei care conduc destinele teatrului românesc ne ajută, vom intra în „Cartea recordurilor”: la 21 de actori – patru directori, un contabil-șef și un audit care, mai nou, păzește condica de prezență!

De un record republican tot am pus-o: anul acesta este pentru prima oară când nu participăm la Festivalul Național de Teatru, noi, care am fost singurii participanți la toate edițiile!

Cum să nu merite C. stima noastră și mândria când el este cel care face tot ce poate să ne mai ia bani, în plus, și pentru adaptări scenice, versiuni scenice la care se mai adaugă și procentele din încasări.

Ce credeți că îi este ușor să facă numai ce vrea mușchii lui, să fie în același timp și consultant artistic, și manager general, și regizor artistic? S-a zbatut din răsuputeri să bage în ilegalitate menirea serviciului literar și a reușit!

Ce lupte interne se duc atunci când regizorul din el îi propune consultantului artistic, tot din el, un text dramatic pe care trebuie să-l aprobe managerul din el! Ce bătaie, ce scandal e atunci când stă singur în birou și când cei doi din el, managerul și consultantului, fixează suma contractuală în dolari reactualizați la cursul zilei, regizorului!

Cât de fericit sunt atunci când simt invidia colegilor din alte teatre pe motiv că directorului meu este invitat, rugat, implorat să pună în scenă, același text dramatic, în alte două-trei teatre, chiar dacă nu mai vine zile nenumărate la Craiova. El știe să conducă o instituție atât de aureolată ca a noastră și prin telefon. Condica de prezență nu este obligatorie pentru conducere. Ei au regim special, muncă nenormată. În timp ce noi cu drag muncim, ei ne reprezintă pe Coasta Dalmației, a Paris – leafla le merge! Norme au numai actorii. Ca și cum munca noastră se termină o dată cu repetiția sau spectacolul. Cine normează nopțile de insomnie, orele de studiu individual, clipele de neliniște care te însoțesc peste tot atunci când lucrezi la un rol?

Spre binele teatrului, directorul cheltuie mii de dolari pe regizori artistici, deși avem două posturi vacante. Pentru asta (...) din banii teatrului și cum complicitatea Ministerului, noi l-am trimis pe C. în Italia, băgându-l și pe el în Convenția Europeană a Teatrului, Dacă continuă tot așa, o să-l mai băgăm!

Cu câtă dragoste a însoțit el la Brașov colectivul spectacolului PHAEDRA, de unde a adus, așa cum am auzit, după două spectacole cu sălile aproape pline și cu bilete la preț bun, fantastica sumă de 2.000.000 lei. Așa pățești când lucrezi cu tot felul de impresari! (Alo, poliția!)

Și pentru că atâtea laude ar putea să dăuneze caracterului integru de care a dat dovadă directorul nostru (...) n-ar strica, cred eu, puțină critică în spirit socialist. Asta pentru că tot vrea el să ne întoarcă la vechile obiceiuri ale cenzurii staliniste: nu avem voie să discutăm cu nimeni despre ceea ce se întâmplă în teatru!!!

Numai o minte diabolică ca a lui C. a putut să scoată din schema teatrului, tocmai de 1 aprilie – ziua păcălelilor, pe cei mai buni dintre cei buni. Pe actorii cumularzi, pensionarii fără de care nici un teatru nu poate funcționa la randament maxim (...)

Cum să meargă bine teatrul când cei care îi hotărâsc soarta sunt doi ingineri, o economișă și un consultant artistic, nici măcar un regizor?! Cât despre consiliu artistic, așa cum e el consultativ, ar trebui să existe, dacă n-ar incomoda. Dar incomodează!

Că nu-i pasă de ce se întâmplă în teatrul nostru, nu al lui, o demonstrează și faptul că tot colectivul artistic, în afară de el, a semnat un protest înaintat ministrului Culturii, privitor la hotărârea acestuia de a trece instituția noastră în subordinea Consiliului Județean. Ce rușine! Cine sunt cei care comit un asemenea act de incultură în raport de eternitatea acestui locaș sfânt mai vechi decât România?!

Cine îi permite să înainteze spre a fi semnată de fiecare în parte, o fișă a postului în care angajații au numai obligații, înainte de a fi perfectat și semnat CONTRACTUL COLECTIV de MUNCĂ? Toate astea și altele se constituie într-un grav abuz de putere!

Nimic nu mi se pare mai odios decât ceea ce se poate întâmpla acum în teatrul nostru. Și pentru că Ministerul, care nu se poate să nu cunoască stilul de lucru și rezultatele directoratului C., nu a luat nici o măsură, m-am adresat ziarului Dumneavoastră. Mi-e greu să cred că merităm această soartă, decât numai dacă totul este premeditat, pentru a fi scoși din circuitul marilor valori ale teatrului românesc, acolo unde ne-a așezat istoria.

Regret că voi pierde prietenia unor oameni pe care voi continua să-i stimez și să-i iubesc, dar trebuia să înțelegă, acești oameni, că nu tot ce e legal este și moral!»

B. Procedura penală inițiată împotriva reclamantului pentru calomnie

9. La 11 decembrie 2001, C.M. a sesizat Judecătoria Craiova cu o plângere penală împotriva reclamantului pentru insultă și calomnie – fapte pedepsite conform art. 205 și 206 C. pen. –, motivând prin conținutul articolului publicat în ziarele locale și prin afirmațiile făcute în timpul emisiunii mai sus menționate. C.M. susținea că articolele respective conțineau insulte la adresa sa și că reputația sa fusese astfel afectată. Acesta s-a constituit ca parte civilă în procedură pretinzând suma de 500 000 000 lei vechi (ROL) cu titlu de prejudiciu moral pe care susținea că l-ar fi suferit.

1. Dezbaterile în primă instanță

10. La 18 martie 2002, reclamantul, audiat de instanță, a arătat că articolele incriminate nu aveau un scop de calomniere și că vizau a informa marele public despre administrarea TNC și despre nemulțumirea actorilor acestuia. Acesta a atașat la dosar copia organigramei teatrului, a hotărârii luate la 26 iulie 1999 de Consiliul Local Brașov, copii ale hotărârilor din data de 6 aprilie 2001 emise de Curtea de Conturi, Camera de Conturi și departamentul de control financiar constatând neregulile în administrarea bugetului TNC, copia unui contract de management încheiat între C.M. și Ministerul Culturii, ca și copii ale articolelor de ziar publicate la Brașov, care relatau activitatea lui C.M. la teatrul din Brașov.

11. Prin hotărârea din 3 iunie 2002, judecătoria a scos reclamantul de sub cele trei capete de acuzare motivând că elementul intențional nu fusese dovedit și a respins acțiunea civilă a lui C.M. Judecătoria a considerat că din probele din dosar reieșea că persoana în cauză nu avusese intenția de a ofensa pe C.M. prin afirmațiile sale, ci doar de a informa marele public despre nemulțumirea actorilor de la TNC și despre modul în care partea civilă conducea teatrul.

Apelul părții vătămate în fața Tribunalului Satu Mare

12. C.M. a formulat recurs împotriva acestei hotărâri. Acesta pretindea că publicând articolele în cauză reclamantul adusese atingere onoarei și reputației sale și că îl expusese disprețului public.

13. La cererea lui C.M., Curtea Supremă de Justiție a dispus strămutarea cauzei la Tribunalul Satu Mare, oraș situat la cca 600 km de Craiova.

14. La 21 februarie 2003, reclamantul a suferit o intervenție chirurgicală din cauza unei stenoze rahidiene degenerative. A fost externat la 28 februarie 2003.

15. Reclamantul a formulat o cerere pe lângă Curtea Supremă de Justiție în vederea anulării strămutării cauzei la Tribunalul Satu Mare și, în acest caz, a strămutării la un tribunal dintr-un oraș mai apropiat de Craiova. Acesta a argumentat referindu-se la starea sa de sănătate și a depus la dosar certificate medicale conform cărora nu putea să facă efort fizic și nici să stea în picioare mai mult de treizeci de minute. Reclamantul a adăugat că niciun avocat din Craiova nu era dispus să se deplaseze

la Satu Mare și că nu putea să întâlnească un avocat din Satu mare dată fiind imposibilitatea sa de a se deplasa acolo.

16. Citat să compară în fața Tribunalului Satu Mare la 18 martie 2003, reclamantul a formulat o cerere de suspendare pe motiv că starea sa de sănătate făcea imposibilă deplasarea sa. Acesta a furnizat tribunalului copia fișei de externare din spital și copia certificatului medical. Reclamantul a transmis în același timp tribunalului propriile observații ca răspuns la motivele de recurs ale lui C.M., subliniind că articolul în cauză era un pamflet ai cărui termeni trebuia să fie interpretați în context. Acesta a explicat în scris sensul pe care îl dăduse termenilor pe care C.M. îi considera ca fiind injurioși. Reclamantul a prezentat de asemenea și alte documente în susținerea afirmațiilor sale despre modul în care C.M. conducea personalul teatrului, mai precis copia condicii de prezență și a memoriului adresat anterior Ministerului Culturii de către personalul teatrului. Acesta a prezentat în plus și activitatea teatrului sub conducerea lui C.M.

16. La 18 martie 2003, Tribunalul Satu Mare a amânat ședința pentru 15 aprilie 2003. La această ultimă dată, la cererea reclamantului absent, deși fusese citat conform procedurii, tribunalul a amânat ședința pentru 20 mai 2003.

17. La 29 aprilie 2003, reclamantul a solicitat tribunalului să suspende judecata cauzei timp de un an invocând starea sa de sănătate. Acesta a anexat cererii sale un certificat medical care atesta că suferă de stenoză rahidiană degenerativă. El a adăugat că avocații din Craiova pe care îi contactase ar fi refuzat să îl reprezinte la Satu Mare și că starea sa de sănătate îl împiedica să se deplaseze la Satu Mare pentru a angaja un avocat local.

19. Tribunalul a amânat ședința pentru 17 iunie 2003, în așteptarea soluției date de Curtea Supremă de Justiție la cererea reclamantului de a strămuta cauza (pct. 20 de mai sus).

18. Prin hotărârea din 28 mai 2003, Curtea Supremă a respins cererea reclamantului de anulare a strămutării cauzei de pe lângă Tribunalul Satu Mare (pct. 15 de mai sus).

19. Cu toate că a fost legal citat, reclamantul nu s-a prezentat la ședința Tribunalului Satu Mare din 17 iunie 2003. Constatând că procedura fusese deja amânată de trei ori, iar Curtea Supremă de Justiție respinsese cererea reclamantului privind strămutarea cauzei și că părțile nu mai aveau alte probe de atașat la dosar, tribunalul a deschis dezbaterile pe fond. Partea civilă a expus motivele sale de recurs și procurorul prezent la dezbateri a cerut respingerea acestora.

20. Prin decizia din 24 iunie 2003, în temeiul art. 385¹⁵ alin. 2 lit. d C.proc.pen., Tribunalul Satu Mare a admis recursul formulat de C.M., a casat hotărârea pronunțată de prima instanță în ceea ce privește articolul publicat de către reclamant, l-a considerat vinovat de calomnie pe acesta din urmă și l-a condamnat la plata unei amenzi penale de 10 000 000 ROL și la plata unei despăgubiri de 30 000 000 ROL către partea civilă, pentru reparația prejudiciului moral suferit, a sumei de 1 000 000 ROL pentru cheltuieli de judecată către stat și a sumei de 11 730 259 ROL pentru cheltuieli de judecată părții civile. Tribunalul a constatat că pedeapsa penală aplicată reclamantului beneficia de o lege de grațiere generală. Părțile nu au fost prezente la ședința de pronunțare a hotărârii.

21. După analizarea probelor examinate de judecătoria, tribunalul a considerat că fapta reclamantului de a calomnia în public pe C.M., folosind expresiile „regizor de mâna a șaptea”, „Aproape toți banii alocați montării de spectacole ni-i ia C.”, „act de incultură” și „un grav abuz de putere”, constituie o calomnie cu intenție. Instanța a reținut următoarele:

„ (...) așa cum rezultă din redactarea articolelor, reclamantul era conștient că acțiunea de denigrare era comisă public și a acționat în mod deliberat, intenția sa fiind dovedită de faptul că a trimis articole la ziare și [că a luat parte la o emisiune] la televiziune; din acel moment, el a urmărit în mod deliberat să expună partea vătămată unei sancțiuni penale, administrative sau disciplinare sau disprețului public.”

22. La 1 august 2003, reclamantul a plătit părții vătămate sumele datorate cu titlu de daune morale și de cheltuieli de judecată. Date fiind modificările legislative aduse Codului penal prin Legea nr.278/2006 pentru modificarea și completarea Codului penal, precum și pentru modificarea și completarea altor legi, care a abrogat articolul care incrimina calomnia (pct. 33 de mai jos, *in fine*), sancțiunea penală aplicată reclamantului nu mai figura în 2007 în cazierul său judiciar.

3. Proceduri fiscale și urmăriri penale începute împotriva lui C.M.

23. La 31 octombrie 2002, Biroul de Audit Public Intern al Consiliului Județean Dolj a redactat o notă cu privire la starea financiară a TNC și, la 9 iunie 2003, Curtea de Conturi a emis un raport de control intermediar privind exercițiul bugetar al TNC și legalitatea cheltuielilor. Reieșea din aceste documente faptul că, C.M. angajase cheltuieli ilegale din bugetul TNC.

24. Prin încheierea din 23 iunie 2003, Curtea de Conturi, în temeiul raportului de control citat mai sus, a sesizat colegiul jurisdicțional cu o acțiune împotriva lui C.M. pentru fals, uz de fals și abuz în serviciu. Aceasta a mai sesizat și parchetul cu o cerere de începere a urmăririi penale împotriva lui C.M. pentru delapidare.

4. Acțiunea în revizuire a hotărârii din 24 iunie 2003 a Tribunalului Satu Mare

25. La 5 ianuarie 2004, reclamantul a sesizat Judecătoria Craiova cu o cerere de revizuire a hotărârii din 24 iunie 2003, în care arăta că a luat la cunoștință de faptele și documentele existente la data condamnării sale dar de care nu avusese cunoștință la acea dată. Acesta a depus, de asemenea, la dosar copii ale cererilor Curții de Conturi de trimitere în judecată a lui C.M.

26. Prin hotărârea din 17 mai 2004, judecătoria a respins cererea de revizuire, pe motiv că anumite ilegalități din activitatea de director a lui C.M. erau deja cunoscute la data când fusese dată hotărârea din 24 iunie 2003. Acesta a hotărât, de asemenea, că expresiile incriminate în hotărârea citată mai sus nu vizau decât în mod indirect activitatea lui C.M. ca director și că ele constituiau mai degrabă atacuri directe la persoana acestuia.

27. La recursul reclamantului, Tribunalul Dolj a confirmat această hotărâre printr-o hotărâre definitivă la 17 septembrie 2004.

II. Dreptul și practica interne relevante

28. Dispozițiile Codului de procedură penală care reglementau domeniul de aplicare al competenței instanțelor ce se pronunță ca urmare a unui recurs, astfel cum erau în vigoare la vremea faptelor, cât și modificările care au fost aduse prin Legea nr. 356 din 21 iulie 2006 pentru modificarea și completarea Codului de procedură penală, precum și pentru modificarea altor legi, sunt descrise în cauza *Mihaiu împotriva României* (nr. 42512/02, pct. 21 și 22, 4 noiembrie 2008).

29. Următoarele articole din Codul de procedură penală, în vigoare la momentul faptelor, sunt de asemenea relevante pentru prezenta cauză:

Art. 55

„(1) Curtea Supremă de Justiție strămută judecarea unei cauze de la instanța competentă la o altă instanță egală în grad, în cazul în care, apreciind temeinicia motivelor de strămutare, consideră că prin aceasta se asigură desfășurarea normală a procesului.”

Art. 60

„(1) Curtea Supremă de Justiție dispune fără arătarea motivelor, admiterea sau respingerea cererii.”

Art. 291

„(1) Judecata poate avea loc numai dacă părțile sunt legal citate și procedura este îndeplinită.”

(2) Neprezentarea părților citate nu împiedică judecarea cauzei. Când instanța consideră că este necesară prezența uneia dintre părțile lipsă, poate lua măsuri pentru prezentarea acesteia, amintind în acest scop judecata.”

Art. 303

„(1) Când se constată pe baza unei expertize medico-legale că inculpatul suferă de o boală gravă, care îl împiedică să participe la judecată, instanța dispune, prin încheiere, suspendarea procesului penal până când starea sănătății inculpatului va permite participarea acestuia la judecată (...).”

30. Așa cum era în vigoare la data faptelor, art. 55 nu menționa în mod expres motivele care puteau justifica strămutarea cauzei către o instanță din alt județ. Pentru doctrină (Ion Neagu, *Tratat de procedură penală*, Editura PRO, 1997, p.252), motivele de strămutare a cauzei se refereau la cazurile în care era necesară asigurarea imparțialității judecătorilor (V. Rămureanu, *Competența penală a organelor judiciare*, Ed. Științifică și enciclopedică, București, 1980, p. 284) sau evitarea tulburării ordinii publice (V. Dongoroz, *Curs de procedură penală (III)*, ediția a doua, București, 1942, p. 55).

31. Dispozițiile relevante din Codul penal în materia calomniei, astfel cum erau în vigoare la vremea faptelor și modificările legislative ulterioare sunt descrise în hotărârea *Boldea împotriva României* (nr. 1999/02, pct. 16-18, CEDO 2007-...). Legea nr. 278 din 4 iulie 2006 pentru modificarea și completarea Codului penal, precum și pentru modificarea și completarea altor legi, („Legea nr. 278/2006”) a abrogat articolele Codului penal care incriminau insulta și calomnia.

32. Prin Decizia nr. 62/2007 din 18 ianuarie 2007, publicată în Monitorul Oficial nr. 104 din 12 februarie 2007, Curtea Constituțională a României a declarat neconstituțională legea de abrogare a

articolelor din Codul penal privind insulta și calomnia, pe motiv că reputația persoanelor, garantată de Constituție, trebuia protejată în mod imperativ prin sancțiuni de drept penal.

33. Guvernul a furnizat exemple de jurisprudență a instanțelor interne, din care reiese că instanțele naționale au ținut cont de decizia Curții Constituționale citată mai sus, dar că nu au pronunțat condamnări pentru infracțiunile de insultă și de calomnie, în temeiul art. 13 C.pen. privind aplicarea legii penale celei mai favorabile inculpatului, adică Legea nr. 278/2006.

ÎN DREPT:

I. Cu privire la pretinsa încălcare a art. 6 § 1 din convenție

34. Reclamantul se plânge că, prin condamnarea penală pronunțată împotriva sa la 24 iunie 2003 de Tribunalul Satu Mare fără ca el să fi fost audiat în persoană, i s-ar fi încălcat dreptul la un proces echitabil. Reclamantul invocă art. 6 § 1 din convenție, a cărui parte relevantă în speță este redactată după cum urmează:

„Orice persoană are dreptul la judecarea în mod echitabil în mod public și într-un termen rezonabil a cauzei sale, de către o instanță independentă și imparțială, instituită de lege, care va hotărî (...) asupra temeiniciei oricărei acuzații în materie penală îndreptate împotriva sa (...).”

A. Cu privire la admisibilitate

35. Constatând că acest capăt de cerere nu este în mod vădit nefondat în sensul art. 35 § 3 din Convenție și că nu prezintă niciun alt motiv de inadmisibilitate, Curtea îl declară admisibil.

B. Cu privire la fond

1. Argumentele părților

36. Reclamantul, reproșând Tribunalului Satu Mare – prima instanță care l-a condamnat la o pedeapsă – că nu l-a audiat în persoană, pretinde că nu a avut ocazia de a preciza semnificația termenilor utilizați în articolul în cauză și nici de a rectifica ceea ce putuse fi reținut în mod eronat de partea adversă și de către instanță.

37. Acesta arată că, nu s-a prezentat la ședințele din recurs, din cauza stării sale de sănătate. Reclamantul subliniază că a cerut tribunalului, pe baza certificatelor medicale, să amâne ședința, chiar să amâne pronunțarea în cauză timp de un an, pentru a-i da posibilitatea să participe la dezbateri. Acesta adaugă faptul că tribunalul i-a respins cererea fără a motiva decizia.

38. Guvernul consideră că instanțele naționale au examinat acuzația penală îndreptată împotriva reclamantului respectând pe deplin garanțiile de independență, de imparțialitate, de publicitate și de egalitate a armelor. În această privință, Guvernul subliniază că reclamantul a fost ascultat în primă instanță și că declarația sa scrisă a fost depusă la dosar. În plus, reclamantul a avut posibilitatea să depună la dosar mijloacele de probă pe care le considera relevante pentru apărarea cauzei sale.

39. Guvernul susține în continuare că, prin casarea hotărârii judecătorești care achitase reclamantul, Tribunalul Satu Mare nu a stabilit o nouă stare de fapt, ci că a furnizat propria interpretare a probelor existente la dosar în raport cu dispozițiile Codului penal cu privire la calomnie. În plus, potrivit Guvernului, cauza reclamantului nu prezenta circumstanțe excepționale care să facă indispensabilă audierea reclamantului de către tribunal.

40. Guvernul reamintește în sfârșit că reclamantul, deși citat legal, nu s-a prezentat la ședințele stabilite în fața Tribunalului Satu Mare. Fără a pune la îndoială problemele medicale ale reclamantului și intervenția chirurgicală pe care acesta afirmă că a suferit-o, Guvernul consideră că tribunalul nu putea suspenda examinarea cauzei, în lipsa prezentării de către reclamant a unui certificat eliberat de un institut medico-legal care să ateste incapacitatea sa de a lua parte la ședință. La acest punct, Guvernul atrage atenția asupra modificărilor aduse Codului de procedură penală în 2006, care obligă din acest moment instanțele care se pronunță în recurs de a audia persoana împotriva căreia a început urmărirea penală.

2. Motivarea Curții

41. Curtea reamintește că modalitățile de aplicare a art. 6 în procedura de apel depind de caracteristicile procedurii în cauză, și că este necesar să se țină seama de ansamblul procedurii

interne și de rolul care revine instanței de apel în ordinea juridică națională. Atunci când o ședință publică a avut loc în primă instanță, absența dezbaterilor publice în apel se poate justifica prin particularitățile procedurii în cauză, ținând seama de natura sistemului de apel intern, de întinderea competențelor instanței de apel, de modul în care au fost realmente prezentate și protejate interesele reclamantului în fața acesteia, și mai ales de natura chestiunilor pe care trebuia să le soluționeze (*Botten împotriva Norvegiei*, 19 februarie 1996, pct. 39, *Culegere de hotărâri și decizii* 1996-I).

42. Curtea reamintește în continuare că, în fața unei instanțe de apel care se bucură de plenitudinea jurisdicției, art. 6 nu garantează în mod necesar dreptul la o ședință publică și nici, în cazul în care are loc o astfel de ședință, dreptul de a asista în persoană la dezbateri (*Fejde împotriva Suediei*, 29 octombrie 1991, pct. 33 seria A, nr. 212-C). Pe de altă parte, atunci când o instanță de apel este sesizată cu o cauză în fapt și în drept și studiază în ansamblu problema vinovăției sau a nevinovăției, aceasta nu poate, din motive de echitate a procesului, să se pronunțe asupra acestor chestiuni fără aprecierea directă a mărturiilor prezentate personal de inculpatul care susține că nu a săvârșit fapta considerată ca infracțiune (vezi *Ekbatani împotriva Suediei*, 26 mai 1988, pct. 32, seria A nr. 134, *Constantinescu împotriva României*, nr. 28871/95, pct. 55, CEDO 2000-VIII și, *mutatis mutandis*, *Igual Coll împotriva Spaniei*, nr. 37496/04, pct. 36, 10 martie 2009, și *Almenara Alvarez împotriva Spaniei*, nr. 16096/08, pct. 42, 25 octombrie 2011).

43. Curtea observă că în speță nu este contestat faptul că, după ce a fost achitat de prima instanță, reclamantul a fost condamnat în recurs de Tribunalul Satu Mare fără a fi fost audiat în persoană. Ca urmare, pentru a determina dacă a avut loc o încălcare a art. 6 din Convenție, este indicat a se examina mai întâi rolul Tribunalului Satu Mare și natura chestiunilor pe care trebuia să le analizeze. Este necesar a se examina mai departe dacă instanțele naționale și-au îndeplinit obligațiile pozitive de a lua măsuri pentru a-l audia pe reclamant (vezi *Dănilă împotriva României*, nr. 53897/00, pct. 41, 8 martie 2007, *Spînu împotriva României*, nr. 32030/02, pct. 58, 29 aprilie 2008, și, *mutatis mutandis*, *Botten*, citat mai sus, pct. 53).

44. Curtea observă că întinderea competențelor Tribunalului Satu Mare, în calitate de instanță de recurs, era definită de art. 385¹⁵ și 385¹⁶ C. proc. pen. Conform acestor dispoziții, Tribunalul Satu Mare, în calitate de instanță de recurs, nu era obligat să pronunțe o hotărâre nouă pe fond, dar avea totuși această posibilitate. Curtea arată că, după ce a infirmat achitarea pronunțată de prima instanță, Tribunalul Satu Mare s-a pronunțat asupra temeiniciei acuzației îndreptate împotriva reclamantului și l-a declarat vinovat de calomnie. Or, din momentul în care Tribunalul Satu Mare a decis să se pronunțe pe fond cu privire la acuzația adusă reclamantului, putea să ceară administrarea probelor și să elaboreze o nouă interpretare a faptelor (*Popa și Tănăsescu împotriva României*, nr. 19946/04, pct. 51 și 52, 10 aprilie 2012). Un asemenea demers impunea audierea acuzatului.

45. În acest context, Curtea consideră că, în cazul în care judecătoria îl audiase pe reclamant, acest fapt nu exonera Tribunalul Satu Mare de obligația de a-l audia la rândul său, și aceasta cu atât mai mult cu cât prima instanță achitase pe cel în cauză. Curtea arată de asemenea că reclamantului nu i se putea reproșa lipsa de interes pentru proces (vezi, *a contrario*, *Rusu împotriva României* (dec.), nr. 6246/04, pct. 28, 31 august 2010) din moment ce formulase mai multe cereri de suspendare susținute de motive medicale, o cerere de strămutare a cauzei și o cerere de suspendare a judecării cauzei din motive medicale. Dacă Tribunalul Satu Mare nu considera necesar să țină cont de certificatele medicale furnizate de reclamant pentru a judeca temeinicia cererii de suspendare a judecării cauzei, acesta putea totuși să solicite o expertiză medico-legală, așa cum prevedea art. 303 C. pr. pen., pentru a soluționa cererea. Or Tribunalul Satu Mare nu a examinat această cerere și a respins-o în mod implicit, fără motivare.

46. Astfel, Curtea consideră că pronunțarea condamnării reclamantului, fără ca acesta din urmă să fie audiat personal și după achitarea sa de către judecătoria (a se vedea, printre altele, *Mircea împotriva României*, nr. 41250/02, pct. 54, 29 martie 2007), este contrarie cerințelor unui proces echitabil în sensul art. 6 § 1 din Convenție.

47. În consecință, a fost încălcat art. 6 § 1 din Convenție.

II. Cu privire la pretinsa încălcare a art. 10 din Convenție

48. Invocând art. 9 și 10 din Convenție, reclamantul pretinde că, prin decizia definitivă pronunțată la 24 iunie 2003 de Tribunalul Satu Mare, condamnarea sa penală și civilă constituie o ingerință disproporționată în exercitarea dreptului său la libertatea de exprimare și nu este necesară într-o societate democratică. Curtea consideră că acest capăt de cerere poate fi examinat numai în temeiul art. 10 din Convenție, redactat astfel:

„1. Orice persoană are dreptul la libertatea de exprimare. Acest drept cuprinde libertatea de opinie și libertatea de a primi sau de a comunica informații ori idei fără amestecul autorităților publice și fără a ține seama de frontiere. Prezentul articol nu împiedică Statele să impună societăților de radiodifuziune, de cinematografie sau de televiziune unui regim de autorizare.

2. Exercițarea acestor libertăți, ce comportă îndatoriri și responsabilități, poate fi supusă unor formalități, condiții, restrângeri sau sancțiuni prevăzute de lege, care constituie măsuri necesare, într-o societate democratică, pentru securitatea națională, integritatea teritorială sau siguranța publică, apărarea ordinii și prevenirea infracțiunilor, protecția sănătății sau a moralei, protecția reputației sau a drepturilor altora, pentru a împiedica divulgarea de informații confidențiale sau pentru a garanta autoritatea și imparțialitatea puterii judecătorești.”

A. Cu privire la admisibilitate

49. Constatând că acest capăt de cerere nu este în mod vădit nefondat în sensul art. 35 § 3 din Convenție și că nu prezintă niciun alt motiv de inadmisibilitate, Curtea îl declară admisibil.

B. Cu privire la fond

1. Argumentele părților

50. Reclamantul consideră condamnarea sa penală și civilă pentru calomnie o ingerință în dreptul său la libertatea de exprimare, și că o asemenea ingerință nu răspunde unei nevoi sociale imperioase. Acesta arată faptul că publicase un pamflet într-un stil literar pentru a face cunoscută nemulțumirea actorilor TNC față de modul în care era condusă această instituție publică. Din acel moment, din punctul său de vedere, informația dobânda un interes public pentru cetățenii din Craiova, care aveau, în opinia reclamantului, dreptul de a ști cum era administrat teatrul finanțat din banii contribuabililor. Reclamantul susține că faptele prezentate erau bine argumentate și fondate pe documente relevante. De altfel, pasajele care conțin judecăți de valoare nu ar fi conținut atacuri împotriva persoanei lui C.M., ci s-ar fi limitat la a se referi la gestionarea unei instituții publice. Reclamantul arată că a trebuit să plătească daunele morale deși nu avea decât un salariu de actor al cărui quantum depindea de aparițiile pe scenă și că obținea cu dificultate roluri în piese de teatru.

51. Guvernul admite că decizia din 24 iunie 2003 a Tribunalului Satu Mare constituie o ingerință în exercitarea de către reclamant a dreptului său la libertatea de exprimare. Guvernul apreciază totuși că ingerința în cauză era prevăzută de lege și că urmarea un scop legitim, adică protejarea reputației lui C.M.

52. Cu privire la necesitatea unei asemenea ingerințe într-o societate democratică, Guvernul atrage mai întâi atenția că articolele incriminate au fost calificate de Tribunalul Satu Mare drept calomnie în public la adresa părții vătămate. Guvernul adaugă că reclamantul a adus afirmațiile sale la cunoștința publicului și că i-a atribuit lui C.M. comiterea de acte grave, adică delapidare și înșelăciune. Utilizând termenii pe care tribunalul i-a subliniat, reclamantul a depășit, în opinia Guvernului, limitele criticii admisibile cu privire la funcționari. În ceea ce privește caracterul proporțional al sancțiunii, Guvernul subliniază că reclamantul a fost condamnat numai la plata cheltuielilor de judecată către stat și la despăgubirea părții vătămate [aproximativ 1 100 euro (EUR) sumă moderată din punctul de vedere al Guvernului], și că o lege de grațiere l-a scutit de la plata amenzii penale.

2. Motivarea Curții

53. Curtea consideră că sentința de condamnare în litigiu se analizează ca o „ingerință” în exercitarea, de către reclamant, a dreptului său la libertatea de exprimare. Curtea reamintește că un asemenea amestec încalcă art. 10 din Convenție, cu excepția cazului în care este o măsură „prevăzută de lege” care urmărește unul sau mai multe dintre scopurile legitime prevăzute la art. 10 § 2 și este „necesară, într-o societate democratică”, pentru îndeplinirea acestora.

54. În speță, Curtea observă că, pentru a ajunge la condamnarea reclamantului, Tribunalul Satu Mare s-a bazat pe art. 206 C.pen. care incriminează calomnia, și pe art. 998 din vechiul C.civ. cu privire la răspunderea civilă delictuală. Prin urmare, ingerința era „prevăzută de lege”. Aceasta urmărește un scop legitim conform cu art. 10 § 2 din Convenție, adică protejarea reputației unei persoane, în cazul de față reputația lui C.M., funcționar, director al instituției publice care este Teatrul Național din Craiova.

55. Curții îi revine sarcina să stabilească dacă această ingerință era o măsură „necesară”, într-o societate democratică, pentru atingerea scopului legitim urmărit. În această privință, Curtea face trimitere la principiile fundamentale care decurg din jurisprudența sa în materie [a se vedea, printre multe altele, *Tourancheau și July împotriva Franței*, nr. 53886/00, pct. 64-68, 24 noiembrie 2005, *Lindon, Otchakovsky-Laurens și July împotriva Franței* (MC), nr. 21279/02 și 36448/02 pct. 45 și 46, CEDO 2007-XI și *July și Sarl Libération împotriva Franței*, nr. 20893/03, pct. 60-64, CEDO 2008-...].

56. Curtea reamintește că, în exercitarea puterii sale de control, rolul acesteia nu este sub nicio formă de a se substitui instanțelor interne competente, ci de a verifica din perspectiva articolului din Convenție avut în vedere, hotărârile pronunțate de acestea în temeiul puterii lor de apreciere (*News*

Verlags GmbH & Co. KG împotriva Austriei, nr. 31457/96, pct. 52, CEDO 2000-I). În special, Curții îi revine să determine dacă motivele invocate de autoritățile naționale pentru a justifica această ingerință pot fi considerate „relevante și suficiente” și dacă măsura incriminată era „proporțională cu scopurile legitime urmărite” (*Chauvy și alții împotriva Franței*, nr. 64915/01, pct. 70, CEDO 2004-VI). Prin urmare, Curtea trebuie să se convingă de faptul că, bazându-se pe o apreciere acceptabilă a faptelor relevante, autoritățile naționale au aplicat norme conforme principiilor consacrate de articolul în chestiune [*Zana împotriva Turciei*, 25 noiembrie 1997, pct. 51, *Culegere* 1997-VII, și *Kyprianou împotriva Ciprului* (MC), nr. 73797/01, pct. 171, 15 decembrie 2005].

57. În speță, Curtea reține că reclamantul a fost condamnat pentru că a redactat un articol în care denunța mai ales modul în care C.M., directorul Teatrului Național din Craiova (TNC), gestiona această instituție publică. Aceasta consideră că gestionarea unei asemenea instituții este în mod incontestabil un subiect de interes general pentru comunitatea locală, despre care reclamantul putea comunica informații publicului. În speță, afirmațiile în litigiu se refereau la C.M. în calitate sa de director al TNC. Or calitatea lui C.M. de conducător al unei instituții publice implică, în anumite limite (a se vedea, *mutatis mutandis*, *Busuioc împotriva Moldovei*, nr. 61513/00, pct. 64, 21 decembrie 2004), posibilitatea de a discuta despre acțiunile pe care le-a întreprins în cadrul exercitării mandatului său.

58. Pe de altă parte, Curtea reamintește că, date fiind „îndatoririle și responsabilitățile” inerente exercitării libertății de exprimare, protecția oferită de art. 10 din Convenție persoanelor care, precum reclamantul, se implică într-o dezbatere publică, este subordonată condiției ca ele să fi acționat cu bună-credință astfel încât să ofere informații exacte și demne de încredere [*Radio France și alții împotriva Franței*, nr. 53984/00, pct. 37, *Culegere* 2004-II, și *Bladet Tromsø și Stensaas împotriva Norvegiei* (MC), nr. 21980/03, pct. 65, CEDO 1999-III], fiindu-le cu toate acestea permis să recurgă la o anumită doză de exagerare, chiar de provocare (*Mamère împotriva Franței*, nr. 12697/03, pct. 25, CEDO 2006-XIII).

59. În această privință, trebuie amintită jurisprudența constantă a Curții, conform căreia este necesar, pentru a aprecia existența unei „nevoi sociale imperioase” capabile a justifica o ingerință în exercitarea libertății de exprimare, să se facă o distincție clară între fapte și judecăți de valoare. Dacă materialitatea faptelor poate fi dovedită, exactitatea judecăților de valoare nu poate fi demonstrată [*De Haes și Gijssels împotriva Belgiei*, 24 februarie 1997, pct. 42, *Culegere* 1997-I, și *Harlanova împotriva Letoniei* (dec.), nr. 57313/00, 3 aprilie 2003]. Desigur, dacă este vorba despre susțineri privind conduita unui terț, uneori poate fi dificil de făcut distincția dintre imputările de facto și judecățile de valoare. Cu toate acestea, chiar o judecată de valoare se poate dovedi excesivă dacă este total lipsită de temei faptic (*Jerusalem împotriva Austriei*, nr. 26958/95, pct. 43, CEDO 2001-II).

60. În speță, Curtea observă, așa cum a arătat Tribunalul Satu Mare în decizia sa din 24 iunie 2003, că reclamantul îl caracterizase pe C.M. drept un „regizor de mâna a șaptea”, și că scrisese că „aproape toți banii alocați montării de spectacole ni-i ia C.”, că acesta comisese un „act de incultură” și că tot ceea ce întreprindea constituia „un grav abuz de putere”. Examinând aceste afirmații litigioase în lumina cererii reclamantului în ansamblul său, Curtea consideră că ne găsim în fața unei îmbinări între judecăți de valoare și de elemente factuale. Curtea reține că reclamantul, pentru a-și justifica afirmațiile, a făcut referire la cumulul de funcții ale lui C.M., la comportamentul și la deciziile pe care le-ar fi luat ca director, ca și la activitatea TNC sub conducerea acestuia. Curtea arată că reclamantul a indicat încă de la începutul articolului său că are ca obiectiv informarea publicului despre activitatea acestei instituții și despre nemulțumirea sa ca angajat al TNC.

61. Deși anumiți termeni utilizați în articol pot fi considerați ca puțin adecvați, Curtea consideră că aceștia rămân totuși în limitele exagerării sau ai provocării acceptabile. În acest sens, Curtea acordă importanță faptului că, pentru pune la îndoială administrarea teatrului, reclamantul a făcut anumite cercetări și că a încercat să-și justifice acuzațiile cu privire la faptele reproșate lui C.M. pe parcursul procedurii penale desfășurate împotriva sa (pct. 10 și 16 de mai sus). Instanța consideră că, procedând astfel, acesta a acționat cu bună credință. De altfel, existența anchetelor penale și fiscale împotriva lui C.M. cu privire la administrarea TNC (pct. 25 și 26 de mai sus) confirmă că afirmațiile reclamantului nu erau cu totul lipsite de fundament.

62. Curtea observă în continuare că Tribunalul Satu Mare a considerat că, prin intermediul articolelor în litigiu, reclamantul îl expusese pe C.M. disprețului public și unor posibile sancțiuni date fiind funcțiile acestuia. Totuși, trebuie să constatăm că, prin casarea hotărârii pronunțate în primă instanță pentru a condamna reclamantul în civil și în penal, Tribunalul Satu Mare nu a acordat nicio atenție contextului în care articolul în cauză fusese publicat sau intereselor în joc, nici faptului că reclamantul fusese achitat în primă instanță [a se vedea, *a contrario*, *Cumpănă și Mazăre împotriva României* (MC), nr. 33348/96, pct. 104, CEDO 2004-XI, *Stângu și Scutelnicu împotriva României*, nr. 53899/00, pct. 51, 31 ianuarie 2006, și *Fleury împotriva Franței*, nr. 29784/06, pct. 49, 11 mai 2010]. Din acel moment, tribunalul nu a furnizat motive „relevante și suficiente” care să justifice condamnarea celui în cauză.

63. Curtea observă totodată că reclamantul a încercat să-și justifice afirmațiile în cadrul procedurii penale îndreptate împotriva sa pentru calomnie. Astfel acesta a participat activ la procedura în fața

Judecătoria Craiova și a dat dovadă de interes pentru proces [a se vedea, *a contrario*, *Ivanciuc împotriva României* (dec.), nr. 18624/03, 8 septembrie 2005]. Deși a fost absent la procedura de recurs, totuși reclamantul a răspuns mijloacelor de recurs ale părții adverse și a prezentat probe în apărare. Acesta a insistat chiar asupra necesității de a fi audiat în persoană, arătând că era singurul în măsură să explice tribunalului mesajul pe care voia să-l transmită prin intermediul articolului în litigiu.

64. În ceea ce privește proporționalitatea atingerii aduse dreptului la libertatea de exprimare, Curtea reamintește că natura și gravitatea pedepselor aplicate sunt elemente de luat în considerare (*Cumpănă și Mazăre împotriva României* citată anterior, pct. 111, și *Brunet-Lecomte și alții împotriva Franței*, nr. 42117/04, pct. 51, 5 februarie 2009). În speță, sigur că reclamantul nu a trebuit să plătească amenda penală dată fiind intervenția unei legi de grațiere generală și această sancțiune nu mai figurează în prezent în cazierul său judiciar, în temeiul modificărilor legislative operate în 2006 (pct. 24 de mai sus). Nu mai puțin adevărat este că reclamantul făcuse obiectul unei sancțiuni penale în temeiul dreptului intern în vigoare la momentul faptelor. De asemenea acesta a trebuit să suporte plata daunelor către partea civilă ca și cheltuielile legate de procedură, adică aproximativ 1 100 EUR în total, ceea ce a avut un impact asupra posibilităților sale economice [a se vedea, *a contrario*, *Ciuvica împotriva României* (dec.), nr. 29672/05, pct. 58 *in fine*, 15 ianuarie 2013].

65. Având în vedere cele de mai sus, Curtea consideră că a fost încălcat art. 10 din Convenție.

III. Cu privire la celelalte pretinse încălcări

66. Invocând art. 14 din Convenție coroborat cu art. 10, reclamantul se consideră victima unei discriminări ca urmare a condamnării sale penale. Invocând în plus art. 6 și art. 13 din Convenție, acesta se plânge de respingerea de către Curtea Supremă de Justiție a cererii sale de strămutare a cauzei. Ținând seama de toate elementele de care dispune și în măsura în care este competentă să se pronunțe cu privire la pretențiile formulate, Curtea nu constată nicio atingere aparentă a drepturilor și libertăților garantate de aceste articole din Convenție. Rezultă că toate capetele de cerere trebuie respinse, în conformitate cu art. 35 § 3 și art. 35 § 4 din Convenție.

IV. Cu privire la aplicarea art. 41 din Convenție

67. Art. 41 din Convenție prevede:

„Dacă Curtea declară că a avut loc o încălcare a Convenției sau a protocoalelor sale și dacă dreptul intern al înaltei părți contractante nu permite decât o înlăturare incompletă a consecințelor acestei încălcări, Curtea acordă părții lezate, dacă este cazul, o reparație echitabilă.”

A. Prejudiciu

68. Reclamantul pretinde 2 671,80 EUR cu titlul de prejudiciu material suferit, acest total reprezentând sumele pe care a fost condamnat să le plătească părții vătămate cu titlul de prejudiciu moral ca și cheltuielile de judecată, și reactualizat conform metodei valorii venitului salarial. Acesta solicită, de asemenea, 7 109 EUR cu titlu de prejudiciu moral.

69. În ceea ce privește prejudiciul material, Guvernul contestă metoda de reactualizare utilizată de reclamant, și consideră că reactualizarea sumei plătite de reclamant trebuie să țină cont de indicele prețurilor de consum sau de rata inflației pentru perioada cuprinsă între august 2003 și ianuarie 2008. Conform acestuia, suma reactualizată este de aproximativ 1 624,12 EUR. În ceea ce privește prejudiciul moral, Guvernul consideră că o eventuală hotărâre privind încălcarea ar putea constitui în sine o reparație suficientă a prejudiciului moral pretins.

70. Curtea consideră că acordarea unei reparații echitabile este motivată, în speță, de faptul că reclamantul nu a beneficiat de o procedură echitabilă și că a suferit o ingerință disproporționată în dreptul său la libertatea de exprimare prin condamnarea pentru săvârșirea infracțiunii de calomnie. Aceasta constată că reclamantul a plătit daunele-interese impuse ca urmare a condamnării sale penale (a se vedea, *a contrario*, *Anghel împotriva României*, nr. 28183/03, pct. 78, 4 octombrie 2007). Ca urmare, având în vedere ansamblul elementelor prezentate de părți cu privire la acest punct, Curtea consideră că se cuvine să i se acorde reclamantului 1 700 EUR cu titlu de prejudiciu material.

71. În plus, Curtea consideră că reclamantul a suferit în mod incontestabil un prejudiciu moral. Pronunțându-se în echitate, în conformitate cu art. 41 din Convenție, este necesar să i se acorde 5 900 EUR cu titlu de prejudiciu moral.

B. Cheltuieli de judecată

72. Reclamantul solicită de asemenea 218,13 EUR pentru cheltuielile de judecată angajate în fața instanțelor interne și a Curții, din care 84,50 EUR pentru onorariile avocaților în fața Curții.

73. Guvernul susține că documentul justificativ furnizat de reclamant în sprijinul cererii sale de rambursare a cheltuielilor de procedură suportate în procedura internă nu este completat și semnat corect. Acesta consideră, de asemenea, că documentele furnizate pentru a justifica cheltuielile de judecată în fața Curții nu permit stabilirea cu certitudine a unei legături cu prezenta cauză.

74. Potrivit jurisprudenței Curții, un reclamant nu poate obține rambursarea cheltuielilor de judecată decât în măsura în care se stabilesc caracterul real, necesitatea și caracterul rezonabil al cuantumului lor. În speță, ținând seama de documentele de care dispune și de jurisprudența proprie, Curtea consideră rezonabil să se acorde reclamantului suma de 200 EUR pentru toate cheltuielile.

C. Dobânzi moratorii

75. Curtea consideră necesar ca rata dobânzilor moratorii să se întemeieze pe rata dobânzii facilității de împrumut marginal practică de Banca Centrală Europeană, majorată cu trei puncte procentuale.

Pentru aceste motive,
CURTEA

1. declară, în unanimitate, cererea admisibilă cu privire la capetele de cerere întemeiate pe art. 6 § 1 din Convenție în măsura în care acestea se referă la dreptul de a fi audiat în persoană și pe art. 10 din Convenție, și inadmisibilă pentru celelalte capete;
2. hotărăște, cu cinci voturi la două, că a fost încălcat art. 6 § 1 din Convenție;
3. hotărăște, în unanimitate, că a fost încălcat art. 10 din Convenție;
4. *Hotărăște*, în unanimitate,
 - a) că statul pârât trebuie să plătească reclamantului, în termen de trei luni de la data rămânerii definitive a hotărârii, în conformitate cu art. 44 § 2 din Convenție, următoarele sume, care vor va fi convertite **în moneda statului pârât** la cursul de schimb valabil la data plății:
 - i. 1 700 EUR (o mie șapte sute euro), plus orice sumă ce poate fi datorată cu titlu de impozit, pentru prejudiciul material;
 - ii. 5 900 EUR (cinci mii nouă sute euro), plus orice sumă ce poate fi datorată cu titlu de impozit, pentru prejudiciul moral;
 - iii. 200 EUR (două sute euro), plus orice sumă ce poate fi datorată cu titlu de impozit, pentru cheltuielile de judecată;
 - b) că, de la expirarea termenului menționat și până la efectuarea plății, aceste sume trebuie majorate cu o dobândă simplă, la o rată egală cu rata dobânzii facilității de împrumut marginal practică de Banca Centrală Europeană, aplicabilă pe parcursul acestei perioade și majorată cu trei puncte procentuale;
5. respinge, în unanimitate, cererea de acordare a unei reparații echitabile pentru celelalte capete de cerere.

Redactată în limba franceză, apoi comunicată în scris la 26 martie 2013, în conformitate cu art. 77 § 2 și art. 77 § 3 din Regulament.

PREȘEDINTE
Josep Casadevall

Grefier
Santiago Quesada

La prezenta hotărâre se anexează, în conformitate cu art. 45 § 2 din Convenție și art. 74 § 2 din Regulament, opinia separată a judecătorilor López Guerra și Silvis.

J.C.M.
S.Q.

OPINIE PARȚIAL SEPARATĂ COMUNĂ JUDECĂTORILOR LÓPEZ GUERRA ȘI SILVIS

1. Așa cum reiese din faptele în speță, după ce a fost achitat în primă instanță, reclamantul a fost condamnat pentru calomnie de Tribunalul Satu Mare, care se pronunța asupra recursului, fără ca acesta să fie din nou audiat în persoană. Cu toate acestea, punctul său de vedere fusese clar pentru Tribunalul Satu Mare. Sesizat pentru a se pronunța, Tribunalul Satu Mare dispunea de observațiile reclamantului ca răspuns la mijloacele de recurs ale părții civile, în care partea interesată sublinia că articolul în cauză constituia un pamflet ai cărui termeni trebuia să fie citați în context. De asemenea, reclamantul și-a prezentat pretențiile în scris și a explicat sensul pe care îl dăduse termenilor pe care partea civilă îi considera injurioși.

În ceea ce privește capetele de acuzare ale reclamantului în baza art. 10 din Convenție, ne raliem fără rezerve concluziei Curții, conform căreia condamnarea reclamantului de către tribunal înseamnă încălcarea dreptului părții interesate la libertatea de exprimare. Opinia noastră separată privește numai raționamentul Curții și concluzia acesteia conform căreia există de asemenea o încălcare a art. 6 din Convenție.

2. Atunci când tribunalul a fost sesizat cu cauza în fapt și în drept și a studiat în ansamblul său chestiunea vinovăției sau a nevinovăției, acesta trebuia să ia măsuri concrete pentru a-și putea îndeplini obligația de a audia în persoană pe inculpat; chiar dacă judecătoria îl audiase pe reclamant, acest fapt nu exonera tribunalul de această obligație (*Spînu împotriva României*, nr. 32030/02, pct. 58, 29 aprilie 2008; *Mihaiu împotriva României*, nr. 42512/02, pct. 39, 4 noiembrie 2008, și *Dănilă împotriva României*, nr. 53897/00, pct. 41, 8 martie 2007).

3. O procedură care se desfășoară în absența celui în cauză, chiar în stadiul unui recurs după o achitare în primă instanță, nefiind în sine incompatibilă cu art. 6 din Convenție, trebuie examinat în speță, așa cum a observat Curtea, dacă instanțele naționale și-au îndeplinit obligațiile specifice de a lua măsuri pentru a audia pe reclamant. Răspunsul la această întrebare ne îndreptățește să ne îndepărtăm de opinia colegilor noștri.

4. În fapt, în opinia noastră tribunalul a hotărât în mod obiectiv, la 17 iunie 2003, după ce constatase că procedura fusese deja amânată de trei ori din cauza neprezentării reclamantului – în mod regulamentar citat la 18 martie 2003, la 15 aprilie 2003 și la 20 mai 2003 – și ținuse seama de toate circumstanțele speței, și că obligațiile pozitive de a lua măsuri pentru a audia pe reclamant fuseseră îndeplinite. Amânarea procedurii de trei ori arată în mod obiectiv, în opinia noastră, că tribunalul încercase într-adevăr să audieze pe reclamant în persoană.

5. Nu trebuie să cadă în sarcina acuzatului probarea faptului că nu intenționa să se derobeze justiției, nici că absența sa se explica printr-un caz de forță majoră. În același timp, este la latitudinea autorităților naționale să evalueze dacă scuzele furnizate de acuzat pentru a-și justifica absența erau valabile sau dacă elementele atașate la dosar permiteau concluzia că absența acestuia era independentă de voința sa [*Sejdovic împotriva Italiei* (MC), nr. 56581/00, GC, pct. 88, 1 martie 2006].

6. Este incontestabil că reclamantul informase tribunalul că suferise o intervenție medicală la 21 februarie 2003 din cauza unei stenoze rahidiene degenerative. Cererea sa inițială de suspendare pe motiv că starea sa de sănătate făcea imposibilă deplasarea era deci bine întemeiată. Cu toate acestea argumentul reclamantului conform căruia niciun avocat din Craiova nu era dispus să se deplaseze la Satu Mare și că el însuși nu putea ajunge acolo pentru a angaja un avocat din cauza imposibilității de a se deplasa, pare mai puțin convingător, mai cu seamă ținând cont de mijloacele de comunicare în general disponibile care permit gestionarea la distanță a reprezentării printr-un avocat. Astfel informațiile furnizate de reclamant, mai cu seamă certificatul medical care însoțește cererea sa de suspendare a judecării timp de un an, nu puteau convinge tribunalul că persoana interesată căuta în mod serios să asiste la procedură pentru a fi audiat în cel mai scurt timp, nici de altfel că acest lucru ar fi posibil. Curtea a observat că reclamantului nu i se putea reproșa lipsa de interes pentru proces. Bineînțeles că acest fapt nu exclude că tribunalul ar fi putut pe bună dreptate să considere că reclamantul dădea dovadă de o anumită rea credință în ceea ce privește voința sa de a apărea sau de a fi reprezentat în fața instanței. În principiu, Curtea lasă instanțelor naționale sarcina de a evalua elementele de această natură.

7. În plus, interpretarea dreptului intern este în primul rând de competența jurisdicțiilor naționale. Curtea observă că, dacă tribunalul nu considera necesar să țină cont de certificatele medicale furnizate de reclamant pentru a judeca temeinicia cererii de suspendare a judecării cauzei, acesta putea totuși să solicite o expertiză medico-legală, așa cum prevedea art. 303 C. pr. pen., pentru a soluționa cererea. Ne îndoim că aceasta ar fi fost calea de urmat. Observăm că textul art. 303 C. pr. pen. nu prevede o încheiere de acest tip în circumstanțele speței. Observăm că anterior Curtea a estimat că nu exista nicio încălcare a Convenției când instanța de recurs a folosit toate mijloacele de care dispunea pentru a asigura prezentarea reclamantilor la dezbateri, fără a se referi la art. 303 C. pr. pen. (*Neculai și Alin Rusu împotriva României*, nr. 6246/04, 31 august 2010 (dec.), pct. 28).